

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І
ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НАПН УКРАЇНИ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ НАПН УКРАЇНИ**

СУЧАСНА СІМ'Я ТА СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУЦІЇ: ШЛЯХИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 травня 2012 року

Київ-2012

УДК 37.013.42
ББК 74.204.2

Схвалено до друку Вченою радою Інституту психології та соціальної педагогіки
Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 8 від 25 квітня
2012 року)

Редакційна колегія:

Хоружа ЛЛ., доктор педагогічних наук, професор **Лактіонова ПМ.**, доктор педагогічних наук, професор **Безпалько О.В.**, доктор педагогічних наук, професор **Веретенко Т.Г.**, кандидат педагогічних наук, професор **Буйницька О.П.**, кандидат педагогічних наук, доцент

Сучасна сім'я та соціальні інституції: шляхи партнерської взаємодії:

матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [редкол. : ЛЛ. Хоружа, Г.М. Лактіонова, О.В. Безпалько та ін.]. - К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. - 192 с.

Матеріали висвітлюють теоретичні та практичні аспекти соціально- педагогічної роботи з сім'єю у різних соціальних інституціях, акцентується увага на особливостях сучасної сім'ї як домінуючого соціалізуючого середовища особистості.

Для науковців, аспірантів, педагогів загальноосвітніх навчальних закладів, фахівців соціальної сфери.

УДК 37.013.42
ББК 74.204.2

ЗМІСТ

Лактіонова Г.М. Сім'я ХХІ століття: нові можливості, нові виклики.....	6
Трубавіна І.М. Сім'я в соціально-педагогічних дослідженнях.....	9
Алекссснко Т.Ф. Стереотипи та зміна концепцій щодо ролі батька у вихованні дитини.....	12
Кравченко Т.В. Сім'я як середовище соціалізації дитини.....	16
Найдьонова Л.А. Сім'я в сучасному медіапросторі: виклики та ресурси.....	18
Андресва М.О., Мілованова М.О. Взаємодія студентів волонтерів та батьків при організації дозвілля дітей з обмеженими можливостями.....	22
Андрєєнкова ВЛ. Десоціалізуючий вплив сім'ї як чинник делінквентної поведінки молодших школярів.....	25
Артеменко С.М. Формування сімейних цінностей у дітей-сиріт в умовах професійно-технічного навчального закладу.....	27
бойко В.О. Принципи соціально-педагогічного патронажу родин, які виховують дітей з обмеженими можливостями.....	30
Бондаренко З.П. Особливості партнерської взаємодії щодо соціального становлення особистості.....	33
Бондаренко Т.В. Вплив сімейного середовища на розвиток ідентичності дитини.....	37
Бурім О.В. Формування медіа культури особистості. Взаємодія сім'ї та школи.....	40
Брусенко ОМ. Сім'я як інститут соціалізації ВІЛ-інфікованої дитини.....	43
Веретенко І.М. Соціально-педагогічна діяльність соціального педагога в закладах освіти.....	45
Вознесенська ОЛ. Медіаосвіти сім'ї у фокусі уваги позашкільля.....	48
ВольноеалЖ Деструктивні впливи середовища великого міста на соціалізуючи функції сучасної сім'ї.....	51
Голубочка І.С. Особливості усиновлення дітей-сиріт в Україні у другій половині ХІХ - на початку ХХ ст.	54
Гулясва М.М. Профілактики насильства щодо дітей в сім'ї (на прикладі державних та неурядових кампаній Польщі).....	57
Денисюк О.М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'ями.....	60
Єжова Т.Є. Психолого-педагогічна підтримка батьків у контексті реалізації права на розвиток дітей з особливими освітніми потребами.....	62
ЗавацькаЛЖ Застосування моделі сімейних конференцій у соціально-педагогічній роботі.....	65

Ігнатенко К.В. Деякі аспекти формування компетентного прийомного батьківства.....	68	ька /8. Формування ідеального образу «Я»	
Кальченко Л.В. Розвиток міжвідомчої взаємодії як умова ефективного вирішення проблеми соціального сирітства.....	70	мідні і кп и сімейному вихованні.....	128
Келепко О.В. Психологічні складові сімейної взаємодії як чинник структурування політичної картини світу студентської молоді.....	73	ЙИ»Л.*./ю питання про формування медіа культури у дітей.....	131
Клішевич Н.А. Неблагополучна сім'я як фактор делінквентної поведінки підлітків.....	76	Йммямшл.ю. Актуальність навчання дітей ІЙИМ менеджменту в сім'ї.....	134
Клочко О.О. Основи роботи соціально орієнтованих установ із сім'єю в питаннях профілактики адитивної поведінки дітей та підлітків.....	79	(рфффша К.В. Роль сімі у формуванні агресивної поведінки підлітків.....	136
Ковальчук Л.Г. Соціально-педагогічна робота з сім'єю з протидії торгівлі людьми в сучасних умовах.....	82	Гцферкіна М.Ю. Спільна художня творчість як засіб встановлення діа/и нічної спрямованості у спілкуванні батьків та дітей.....	138
Коновал І.Б. Сімейна терапія, як комплексна модель соціальної роботи.....	88	Іимляомі В.Б. Соціально-педагогічна допомога неповній родині щодо тендерного виховання підлітків.....	141
Конончук А.І. Педагогічні аспекти соціалізації дитини у неповній сім'ї.....	90	Сйим#*а/И.О. Психологічні можливості формування меді.ікумьтури особистості у сім'ї.....	145
Лесик Г.Г. Місце сімейного виховання у формуванні морально-етичний цінностей дитини.....	93	Гімф О.Г. (оціальна робота із сім'ями, з яких вилучили дитину.....	147
Литвинова Н.А. Аналіз рівня компетентності батьків у сфері профілактики наркотичної поведінки підлітків.....	96	М.А. Роль сімі у формуванні безпечної поведінки іДпМкін СІ Інтернет-мережі.....	150
Лісовець О.В., Колісник О.В. СОС-родина як альтернативна форма сімейного виховання.....	99	{тннмин М.Г. С оціальне забезпечення як підтримка сімей, ікі опинилися у складних життєвих обставинах.....	153
Марій М.М. Сім'я як найбільша цінність та фундамент успішного суспільства.....	103	С ироніна О. А. Діяльність психолога дошкільного закладу < формуіоння виховних стратегій батьків щодо ис ихосексуального розвитку дитини.....	155
Михайленко О.В. Деякі аспекти виховання обдарованої дитини у сім'ї.....	106	Гпірна Т.П. (Ім'я як провідний інститут соціалізації дитини.....	157
Нагула ОМ. Батьківська компетентність молодого подружжя як проблема психолого-педагогічних досліджень.....	109	Султанова Л.Ю., Шахрай Т.О. Значення медіа у формуванні особистості.....	159
Островська Н.О. Критерії ефективності соціально-педагогічної діяльності територіальної громади з формування усвідомленого батьківства молоді.....	113	Сьнмніна І.С. Особливості соціально-педагогічної рпГюги ЦС.ССДМ з неблагополучними сім'ями.....	162
Острячко Т.С. Професійне співробітництво соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу з батьками учнів.....	116	Ішрещфнко М.В. Дослідження поведінкового компоненту оГрі іу сім'ї у дітей дошкільного віку.....	164
Першко Г.О. Шляхи залучення батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку до навчально-виховного процесу інклюзивного закладу.....	120	Гриценко Н.Є. Фактори сімейного благополуччя.....	167
Песоцька О.П. Казка як засіб спілкування батьків і дітей.....	122	Цшман Т.П. Роль батьків у попередженні негативних н.к підків впливу інтернету на дітей.....	169
Рассказова О.І. Проблеми сімей, що виховують дітей з обмеженими можливостями, у сучасному українському суспільстві: соціальна стигматизація.....	125	Чішлінська Ю.С. Феноменологія ідентичності и < іруктурі образу сім'ї.....	173
		ЧФршова К.М. Проблема взаємозв'язку школи й сім'ї у (оціальному вихованні дітей (50-ті - перша половина 60-х років ХХ століття).....	176
		ШФмїион Р.П. Неблагополучная семья как фактор неї «кивного воздействия на личность ребенка.....	180
		Шнлмрова Т.П. Роль сім'ї та сімейного виховання и процесі соціалізації дитини.....	183
		відомості про авторів	186

дають змогу батькам обмінюватися інформацією, надавати й отримувати емоційну підтримку, працювати разом для подолання спільних проблем.

Таким чином, саме батьки дітей з особливостями психофізичного розвитку є партнерами та активними учасниками навчально-виховного процесу інклюзивного закладу, які забезпечують перші успіхи своїх дітей та обирають для них подальший життєвий шлях.

Список використаних джерел:

1. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві]; пер. з англ. ІС Парашина. - К.: [б. в.], 2010.-296 с.
2. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.- метод. посіб. / АА Колупаєва, Н.З. Софій, Ю.М. Найда та ін. ; за заг. ред. ЯЛ. Даниленко. - К.: [б. в.], 2007. - 128 с.
3. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / АА Колупаєва, Л.О. Савчук. - К.: Наук. Світ, 2010. - 196 с.

КАЗКА ЯК ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ

Песоцька О.П.

м. Луганськ

Проблема стосунків батьків та їхніх дітей існує стільки скільки існує людство. Для дітей найважливішим є те, що їх вислухали і зрозуміли. У процесі соціалізації дитина стикається з безліччю питань, труднощів, психологічних проблем й потребує допомоги у їх вирішенні. Батькам же бракує певних знань щодо психологічного і соціального розвитку дитини. Розуміння дорослими закономірностей дитини, його розвитку дає можливість самостійно знайти правильну лінію власної поведінки щодо дитини в тій чи іншій складній ситуації. Важливу роль у порозумінні дітей і батьків відіграє казка, яка є одним із важливих соціально-педагогічних засобів формування особистості. Будь-яка казка орієнтована на соціально-педагогічний ефект, вона навчає, виховує, попереджає, спонукає до діяльності.

Міфи та казки у психологічному аспекті досліджували К. Юнг, МЛ. Франц, Б.Беттельхейм, В. Пропп та інші. Казки у своїй творчості використовували відомі психологи Е. Фромм, Е. Берн, Е. Гарднер, А. Менегетті, М. Осорина, Є. Петрова, Р. Азовцева та інші. Використання казки у процесі психологічної, педагогічної та виховної роботи досліджують учені СФ. Савченко, О.Г. Івановська, Т.Г. Зинке-вич - Євстигнєєва, І.П. Малкіна-Пих. Разом з тим у сучасній науковій літературі майже немає досліджень у яких розкривається проблема ефективної взаємодії **122**

та спілкування батьків і дітей за допомогою казки. Художня казка несе в собі «лікувальний» характер, сприяє успішному зародженню позитивних рис дитини, зосереджена на кардинальних виховних ситуаціях. Отже, головним положенням тез доповіді є вивчення феномену художньої казки як ефективного методу спілкування батьків і дітей, її значенні у сімейному вихованні.

До художніх казок відносяться народні казки і авторські історії. У художніх казках є різні аспекти: дидактичний, психокорекційний, психотерапевтичний, медіативний. Слухаючи казку, дитина знайомиться з їх філософським змістом, стилями взаємовідносин, моделями поведінки. Усі процеси відбуваються на неусвідомленому символічному рівні. Деякі діти слухають одні й ті самі казки тому, що певна історія відповідає дитині на її важливі питання та торкається її внутрішніх проблем. Багато разів «проживаючи» події казки, дитина накопичує важливий для себе життєвий досвід. Батьки повинні уважно спостерігати поведінку дитини, так як її поведінка дає можливість розуміти на яке питання дитина шукає відповідь у даний момент свого внутрішнього життя. Дуже важливо батькам правильно відбирати казки. У віковий період від трьох до шести років особливу увагу слід звернути на те, які саме казки подобаються дитині, оскільки у малюка дуже важливе образне сприйняття, він добре засвоює інформацію у вигляді казкових сюжетів та метафор. Через казки в свідомості у дитини відбиваються важливі поняття добра і зла; діти ідентифікують себе з головними героями та намагаються бути на них схожими; закладається віра в те, що справедливість завжди перемагає [2, с. 1Д

У казках знаходять своє відображення різні конфліктні ситуації й надаються засоби їх рішення. Все це дозволяє дитині або підлітку знайти необхідне рішення під час виникнення проблемних ситуацій. Іншими словами, казки надають певні моделі поведінки, підказують дитині необхідність прийняття на себе відповідальності за своє життя й взаємовідносини з іншими. Зміст казок викликає інтерес у дітей і батьків: у них можна знайти майже повний перелік людських проблем й засоби їх рішення. Образи казок звертаються одночасно до двох психологічних рівнів - до рівня свідомості та несвідомості, що дає особливі можливості при комунікації [3, с. 268].

Найбільший вплив казка має на розвиток моральних якостей, уявлень про справедливість і несправедливість; хоробрість й боягузтво; справедливість і неправдивість. У кожній казці міститься переконлива думка: треба прислухатися до старших, до батьків, поважати їх, допомагати один одному, не пам'ятати зла, образ і тощо. Казка допомагає батькам і дітям зрозуміти один одного, так як вплив за допомогою метафори (у формі якої створена казка) є глибинним і стійким, бо він торкається не тільки поведінкової сторони психіки, а й її ціннісної структури.

Народні художні казки несуть важливі ідеї: 1) оточуючий нас світ - живий; 2) об'єкти оточуючого світу, які живі, здатні діяти самостійно і мають пра

во на власне життя (ідея важлива для формування почуття сприймання іншого); 3) подія на добро і зло, перемога добра (ця ідея важлива для підтримки бадьорості та розвитку прагнення до кращого; 4) все, що є цінним досягається через випробування і подолання труднощів (ідея важлива для формування цілеполягання і терпіння); 5) навкруги нас багато помічників, які приходять тільки у тому випадку коли ми не в змозі подолати ситуацію (ідея важлива для формування почуття самостійності та довіри до оточуючих [1, с 23]).

Всі ці аспекти слід обговорювати з дітьми. Роботу із казками необхідно починати з аналізу, обговорення. Алгоритм роздумів про зміст казки наступний: 1) про що ця казка; 2) поясніть, чому головні персонажі ведуть себе саме так, а не інакше; 3) чому казка нас вчить.

При обговоренні казки головним завданням є підвести дитину до розуміння, що: усі явища нашого життя складні й діалектичні; у житті необхідно вирішувати завдання різної складності й проявляти активність; у процесі соціалізації дитини існують певні заборони (щоб не порушувати встановлені соціальні, правові, культурні норми суспільства), порушення яких має певні наслідки; існують закони взаємодії людей і знання цих законів, вміння їх використовувати сприяють конструктивному спілкуванню й вирішенню непорозуміння між людьми.

Казка вчить дитину співчувати персонажам. Результатом такого співчуття є те, що у дитини з'являються нові уявлення про людей, предмети і явища оточуючого світу, емоційне відношення до них. І.В. Стишенко виокремлює наступні особливості роботи з казкою: 1) використання казки як метафори; 2) малювання за мотивами казок; 3) програвання епізодів казки; 4) використання казки для притчі з моральним змістом; 5) творча робота за мотивами казки (аналіз, розповідь казки, переписування казки, створення казки) [4].

Отже, у роботі з батьками слід акцентувати увагу на необхідність не тільки читати своїм дітям казки, а й аналізувати їх, замислюватися над ними. Все це сприяє ефективному спілкуванню батьків і дітей, дозволяє ненав'язливо, без повчання сформувати у дитини позитивні якості особистості. Спілкування батьків і дітей у процесі обговорення сюжету казки допомагає дитині виглеснути свої емоції, переживання і нормалізувати самооцінку, покращити її міжособистісні стосунки (особливо з батьками, братами і сестрами). Сприяння героєві й співпереживання, що виникають на його основі впливають на позитивний розвиток дитини. Спілкування при обговоренні казки сприяє розвитку здібностей, формуванню характеру, вчить удосконалювати себе завдяки власній діяльності. Робота над казкою дозволяє батькам усвідомити свої помилки у процесі виховання дитини, спілкуватися з дітьми їхньою мовою.

Таким чином, читання, обговорення, аналіз казки сприяє конструктивному спілкуванню батьків і дітей, формує ефективні міжособистісні стосунки між близькими людьми.

Список використаних джерел:

1. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по сказкотерапии / Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. - СПб.: Речь, 2008. - 320 с.;
2. Мерзлякова О.М. Батьки та діти - мистецтво діалогу / О.М. Мерзлякова, Л.М. Гридковець, О.Є. Марінушкіна // Соціальний працівник. - 2008. - №1 (49). - С. 2-28.
3. Профілактика аддиктивного поведіння школярів : учеб.-метод. пособ. / под ред. А.В. Афанасьєва. - СПб.: КАРО, 2006. - 288 с.
4. Стишенок І.В. Сказка в тренінгу: корекція, розвиток, особистісний ріст / Стишенок І.В. - СПб.: Речь, 2005. - 141 с.

**ПРОБЛЕМИ СІМЕЙ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ
МОЖЛИВОСТЯМИ, У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ
СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІАЛЬНА СТИГМАТИЗАЦІЯ**

Рассказова О.І.

м. Харків

Розбудова нової цивілізованої української держави зумовлює необхідність докорінної зміни ставлення соціуму до дітей з особливими потребами та їх сімей, адже сьогодні стає все зрозумілішим, що повноцінне функціонування і розвиток суспільства залежить від рівня створених для кожного представника підрастаючого покоління можливостей досягнути максимальної самореалізації, зробити позитивний соціальний внесок.

В Україні сьогодні відзначається не тільки погіршення стану здоров'я дітей та підлітків, а й зростання рівня хронізації дитячих захворювань, що призводить до інвалідації значної частини населення. Зростає також й кількість вроджених хвороб і патологій у дітей.

Перша проблема, з якою стикаються у нашому суспільстві батьки дитини з психофізичними вадами, особливо якщо ці вади є вродженими, і стосуються психічної сфери розвитку дитини - це соціальна стигматизація. За визначенням вчених (Е. Гоффман [1]), стигматизація - це процес виокремлення у соціальному середовищі індивідів на підставі наявності в них деяких відхилень від прийнятих у соціумі уявлень про норму.

Наукову розробку термін стигматизація, як і власно проблема соціальної стигматизації людей з вадами здоров'я та їх сімей, отримали в основному у межах західних соціальних наук, у працях: Е. Гоффмана («Стигма. Нотатки про вміння поводитися з бракованою ідентичністю», 1963), К. Платмера («Сексуальна стигма: інтеракціоністський підхід», 1975); В. Ліппі («Стигма і харизма», 1985) та ін. На вітчизняних теренах згадана проблема є маловивченою.